

Uwagi do Założeń do projektu ustawy o zawodzie psychologa i samorządzie zawodowym psychologów zgłaszane przez Członków Warszawskiego Oddziału Terenowego Polskiego Towarzystwa Psychologicznego

1/ s. 1 Założeń – proponuje się sformułowanie: „Psycholog jest specjalistą, który zajmuje się badaniem **za pomocą metod akceptowanych przez naukę** tego, jak powstają i przebiegają procesy psychiczne, analizowaniem świadomości, stanów emocjonalnych, procesów poznawczych i wyobrażeń, a także stosunkami człowieka z otoczeniem ~~oraz zasadami rządzącymi tymi relacjami~~, **oraz wywieraniem wpływu na te procesy, stany i relacje.**”

Uzasadnienie:

Psycholog zajmuje się nie tylko badaniem funkcjonowania człowieka, ale również wywieraniem na owo funkcjonowanie wpływu, samo „badanie” natomiast należy ograniczyć do metod akceptowanych przez psychologię naukową. Skreślenie słów „oraz zasadami rządzącymi tymi relacjami” wynika z tego, że skoro psycholog bada te stosunki, to w oczywisty sposób robi to przez poznanie mechanizmów nimi rządzących.

2/ s. 1 Założeń - proponuje się sformułowanie: „Celem działań podejmowanych przez psychologa jest „niesienie pomocy innej osobie w rozwiązywaniu trudności życiowych i osiągnięciu lepszej jakości życia na drodze rozwoju indywidualnych możliwości i ulepszaniu kontaktów międzyludzkich” (Kodeks Etyczno-Zawodowy Psychologa), **poprawa (lub wspomaganie) funkcjonowania grup społecznych, oraz uczestniczenie w postępowaniach administracyjnych i sądowych tam, gdzie wymagana jest wiedza ekspercka z zakresu psychologii.**”

Uzasadnienie:

Ograniczanie istoty zawodu psychologa do “niesienia pomocy” jest sprzeczne z późniejszymi zapisami dot. diagnozy, orzekania i opiniowania. W szczególnych przypadkach działania psychologa mogą bowiem prowadzić do pogorszenia indywidualnej jakości życia jednostki w celu realizacji dobra wyższego, jakim jest funkcjonowanie, a w szczególnych przypadkach nawet życie i zdrowie innych osób (np. rodziny przemocowej lub uczestników ruchu drogowego).

3/ s. 2 Założeń – sformułowanie „terapię osób zaburzonych” powinno zostać zastąpione sformułowaniem „terapię osób z zaburzeniami”.

4/ s. 2 – 3 Założeń – wyliczenie zakresów działań psychologów jest dość wybiórcze, ale może nie musi być kompletne. Natomiast (ze względu na odbiorcę dokumentu) warto wspomnieć o badaniach sędziów i prokuratorów, a także żołnierzy, w szczególności pełniących misje poza granicami kraju.

5/ s. 18 założeń – „Wykonywanie zawodu psychologa będzie polegać na udzielaniu świadczeń psychologicznych.” Proponuje się dodanie sformułowania „niezależnie od nazwy zajmowanego stanowiska”.

s. 19 założeń – sformułowanie „za wykonywanie zawodu psychologa będzie uznane (...) nauczanie psychologii w ramach przedmiotów podstawowych i kierunkowych” jest nieściśle.

Uzasadnienie:

Psychologowie zatrudniani są na stanowiskach, których nazwa nie sugeruje tego, że osoba zatrudniona na danym stanowisku udziela świadczeń psychologicznych (np. nauczyciel przedmiotu ew. nauczyciel-wychowawca w szkołach i placówkach oświatowych. Tymczasem praca na tych stanowiskach – szczególnie w szkołach specjalnych, w tym młodzieżowych ośrodkach socjoterapii i młodzieżowych ośrodkach wychowawczych, wymaga posługiwania się wiedzą psychologiczną celem stosowania różnorodnych form działania psychologicznego z obszaru pomocy psychologicznej. Podobnie dzieje się w przypadku psychologów zatrudnionych na stanowiskach mediatorów, pracowników socjalnych czy kuratorów sądowych. Inny przykład to psycholog zatrudniony przy rekrutacji pracowników - bez wątpienia czynności wykonywane w pracach tego rodzaju są związane z diagnozą psychologiczną i oceną funkcjonowania psychologicznego osoby).

Otwarte pozostaje pytanie, czy za wykonywanie zawodu psychologa uważa się np. nauczanie przedmiotu „podstawy przedsiębiorczości” w liceum ogólnokształcącym – w zakres treści programowych tego przedmiotu wchodzi zarówno zagadnienia społeczno-psychologiczne (potrzeby człowieka, funkcjonowanie grupy społecznej i grupy zadaniowej, rozwiązywanie konfliktów, negocjacje, zarządzanie zasobami ludzkimi), jak również zagadnienia psychologii zachowań konsumenckich (marketing), jak też zagadnienia ściśle ekonomiczne.

Decyzja o tym, czy w danym miejscu zatrudnienia psycholog wykonywał zawód psychologa, czy też nie, każdorazowo powinna opierać się na informacjach o specyfice pracy tego psychologa na danym stanowisku i w żadnym wypadku nie powinna zapadać wyłącznie na podstawie nazwy zajmowanego przez psychologa stanowiska, czy zakresu zadań standardowo przypisanych do danego stanowiska. **Uściślenia wymaga to, w jaki sposób psycholog miałby udokumentować fakt wykonywania zawodu.**

Ponadto proponuje się poszerzenie definicji wykonywania zawodu psychologa (ponad udzielanie świadczeń psychologicznych) o „**wykonywanie innych czynności wymagających wiedzy specjalistycznej z zakresu psychologii**”. Przykładowo za pracę psychologa należy bowiem uznać planowanie pracy psychologów, czy kierowanie ich pracą.

6/ s. 19 Założeń – proponuje się sformułowanie:

„W rozumieniu ustawy metodami psychologicznymi są testy psychologiczne (w tym aparaturowe), metody projekcyjne oraz inne techniki psychologiczne.”

Proponuje się także wykreślenie akapitu:

~~„Testy aparaturowe będą oznaczać procedurę diagnozowania; test aparaturowy będzie mógł być zbiorem zadań lub pytań, które w standardowych warunkach mają wywołać określone rodzaje zachowań i dostarczać wyników o pożądanych właściwościach psychometrycznych.”~~

Uzasadnienie:

Wyodrębnianie testów aparaturowych jest nieporozumieniem i poważnym błędem. Proponowana ich definicja jest przepisana z definicji testu psychologicznego jako takiego (Standardy APA z 1985), a klasyczne testy prezentowane komputerowo są również po części „aparaturowe”.

7/ s. 19 Założeń – „pomoc psychologiczna, polegająca na stosowaniu różnorodnych form działania psychologicznego ukierunkowanych na rozwój, podnoszenie jakości życia, kształtowanie i zachowanie zdrowia psychicznego, zapobieganie, zmniejszanie i usuwanie nieprawidłowości dotyczących zdrowia psychicznego osoby oraz pomoc w rozwiązywaniu sytuacji traumatycznych i kryzysowych)” świadczona jest obecnie nie tylko przez psychologów (ale także – w wybranych zakresach – m.in. przez lekarzy, psychoterapeutów, trenerów). Sformułowanie „Wykonywanie wyżej wymienionych świadczeń psychologicznych będzie zastrzeżone tylko dla psychologów.” (s. 20 Założeń) sprawia, że przepisy ustawy byłyby w powyższym obszarze martwe – nie przystające do rzeczywistości.

O ile świadczenia w zakresie diagnozy psychologicznej i opierającego się na diagnozie psychologicznej opiniowania i orzekania są (i powinny być) zastrzeżone dla psychologów, o tyle „pomoc psychologiczna” nie jest ograniczona tylko do zawodu psychologa. O braku spójnego stanowiska w tej sprawie świadczy choćby to, że z zapisów na str. 56 Założeń wynika, jakoby *„wykonywanie psychoterapii”* nie stanowiło udzielenia świadczenia psychologicznego (odrębność tych dwu punktów w wyliczeniu na górze strony). Czy jest to celowe? Obecnie żadne *„odrębne przepisy”* nie regulują *„wykonywania psychoterapii”* - po co więc się na nie powoływać? Czy *„wykonywanie psychoterapii”* (str. 56 pkt 4) to coś innego niż *„pomoc psychologiczna, [która] polega w szczególności na (...) terapii psychologicznej”* (str. 19 pkt 4) i która, zgodnie z treścią Założeń (str. 20) jest zastrzeżona wyłącznie dla psychologów? Czym różnią się świadczenia objęte tymi terminami, w szczególności jaki jest zakres rzeczowy różnic? Warto przy tym wziąć pod uwagę fakt, że podyplomowe przygotowanie do zawodu psychoterapeuty to przynajmniej kilkuletnie szkolenie zawierające komponenty nieobecne w programach studiów psychologicznych czy psychologicznych szkoleń podyplomowych. Psycholog, który bez takiego przygotowania wchodzi w rolę psychoterapeuty (czy „terapeuty psychologicznego”), z uwagi na brak kompetencji psychoterapeutycznych, może spowodować zagrożenie dla zdrowia, a nawet dla życia pacjentów.

8/ s. 20 Założeń - powierzanie ministrowi właściwemu do spraw pracy zadania określania listy testów zastrzeżonych dla psychologów, w trybie rozporządzenia, nie jest dobrym rozwiązaniem. Rozporządzenie powinno regulować tryb wpisywania do rejestru metod zastrzeżonych, a rejestr taki powinna prowadzić Krajowa Rada Psychologów. Wiedza psychologiczna rozwija się niezwykle dynamicznie, czego wyrazem jest m.in. powstawanie nowych i dezaktualizowanie się starych metod badawczych. Prowadzenie rejestru metod zastrzeżonych dla psychologów wymaga ciągłego dostępu do aktualnej wiedzy psychologicznej i szybkiego reagowania na pojawiające się zmiany.

9/ s. 21 Założeń – wpis na listę psychologów ma uzyskać osoba, która ukończyła studia "na kierunku studiów **związanych** z kształceniem w zakresie psychologii". Zapis jest mało precyzyjny. Należy posłużyć się zapisem: „posiada tytuł zawodowy magistra uzyskany na kierunku psychologia”.

10/ s. 21 Założeń – Przepisy o uzyskiwaniu prawa do wykonywania zawodu oraz lista wymaganych dokumentów nie uwzględniają poświadczenia „pracy pod opieką / nadzorem”. To chyba jeden z podstawowych celów Ustawy – psycholog po ukończeniu studiów (przy spełnieniu określonych dodatkowych wymogów) uzyskuje wpis na listę, podejmuje pracę pod nadzorem doświadczonego psychologa i – jeśli opinia opiekuna jest pozytywna – uzyskuje prawo do samodzielnego wykonywania zawodu. W dokumencie brakuje informacji o tym, co dzieje się z psychologami, którzy podejmą wykonywanie zawodu pod opieką, ale nie go nie ukończą (nie spełnią wymogu 12 mies. pracy pod opieką psychologa o min. 5-cio letnim stażu).

11/ W myśl zapisów o obiektywności kryteriów uzyskania wpisu na listę psychologów (s. 24 Założeń), warunek uzyskania wpisu na listę psychologów ujęty w punkcie 9 (22 s. Założeń) – „posiada nieposzlakowaną opinię” – powinien zostać skreślony.

12/ s. 22 Założeń – do fragmentu: „Osobie fizycznej będzie przyznane prawo wykonywania zawodu, jeżeli ukończyła studia psychologiczne w języku polskim albo jeżeli wykazała znajomość języka polskiego niezbędną do wykonywania zawodu psychologa potwierdzoną egzaminem z języka polskiego” proponuje się dopisanie sformułowania: „lub maturą (egzaminem dojrzałości) uzyskaną w języku polskim bądź ukończeniem kierunku studiów innego niż psychologia w języku polskim”.

Konsekwentnie, na str. 24 Założeń, punkt 6) powinien zyskać brzmienie: „oświadczenie, że ukończył studia w języku polskim albo zaświadczenie o zdaniu egzaminu ze znajomości języka polskiego, niezbędnej do wykonywania zawodu psychologa, o którym mowa na stronie 22 projektu założeń **albo świadectwo maturalne (dojrzałości) uzyskane na podstawie egzaminu w języku polskim.**”

13/ s. 23 założeń – w celu uzyskania wpisu na listę powinno być możliwe złożenie - zamiast kserokopii dowodu osobistego - kserokopii paszportu, nawet w przypadku obywateli polskich zamieszkałych w Polsce i zobowiązanych do posiadania dowodu osobistego. Zdarzają się przypadki, że po np. przeprowadzce, utracie ważności dowodu osobistego czy zmianie nazwiska procedura wydawania nowego dowodu osobistego przedłuża się, a obywatel w tym czasie nie posiada ważnego dowodu osobistego z aktualnymi danymi. W świetle ustawy o dokumentach paszportowych dowód osobisty i paszport są dokumentami stwierdzającymi tożsamość, oba z nich są również uznawane np. przez sądy czy notariuszy za wystarczające do stwierdzenia tożsamości i dokonania czynności.

14/ s. 24 założeń – „Zakres danych podlegających wpisowi na listę psychologów określi Krajowa Rada Psychologów.”

Zakres danych psychologa podlegających wpisowi na listę, a przez to jawny - nie może być określany przez Krajową Radę Psychologów, a tym bardziej bez podania w ustawie przesłanek, lecz musi być uregulowany przez ustawę (art. 51 ust. 1 Konstytucji RP i art. 23 ust. 1 pkt 2 i 4 ustawy o ochronie danych osobowych - kryterium "niezbędności" przetwarzania danych osobowych; art.26 ust. 1 pkt 3 ustawy o ochr. d. os. - kryterium "adekwatności" zakresu danych

do celu przetwarzania).

Należy zastanowić się, czy gromadzenie w regionalnych rejestrach psychologów informacji o płci psychologa - jest zgodne z ww. kryteriami adekwatności i niezbędności, jak również z zakazem dyskryminacji ze względu na płeć, wyrażonym m. in. w art. 32.2 i art. 33 Konstytucji RP.

W wypadku psychologów identyfikowanych numerem PESEL wątpliwe jest, czy nie wykracza poza kryterium adekwatności i niezbędności gromadzenie dodatkowych danych dotyczących tożsamości, takich jak imiona rodziców, miejscowość urodzenia, data urodzenia, informacja o emeryturze.

Jeśli nawet uznać, że niezbędne jest podanie danych dotyczących pracodawcy, to należy jednoznacznie wskazać, że dotyczy to tylko pracodawców, u których psycholog wykonuje czynności zawodowe, a nie innych pracodawców. Ponadto wątpliwe jest, czy dane dotyczące pracodawcy winny być jawne publicznie. Dotyczy to w szczególności psychologów pracujących w podmiotach, w których nie mogą przyjmować klientów z zewnątrz. Przez analogię - lekarze nie są zobowiązani do publicznego ujawniania listy swoich pracodawców.

Natomiast udostępniane publicznie powinny być informacje o studiach wyższych i podyplomowych oraz o stopniu i tytule naukowym oraz obszarze ich uzyskania. Zapobiega to możliwym nadużyciom, gdy przykładowo prof. X będący mgr psychologii a profesorem zarządzania przedstawia się klientom jako prof. X – psycholog.

15/ s. 26 Założeń – skarga na bezczynność do sądu administracyjnego przysługuje przez cały okres bezczynności organu (na bezczynność w zakresie podjęcia uchwały co do wpisu na listę), a nie tylko przez pierwsze 30 dni. Założenia do ustawy są w tym zakresie niezgodne z ustawą Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi, która przewiduje termin tylko dla czynności (wpisów lub odmów wpisu), a nie dla bezczynności.

16/ s. 27 Założeń - Egzamin testowy z psychologii dla absolwentów zagranicznych studiów psychologicznych należy zastąpić procedurą uznawania zgodności programu studiów. „Staż adaptacyjny” wydaje się natomiast dobrym rozwiązaniem.

17/ Zaświadczenie o prawie wykonywania zawodu psychologa winno być dostępne i weryfikowalne elektronicznie, poprzez stronę internetową Krajowej Rady Psychologów - wzorem zaświadczeń wydawanych przez Okręgowe Izby Architektów RP w formie samodzielnie sporządzanych wydruków z internetu, opatrzonych kodem umożliwiającym ich weryfikację. Ograniczy to koszty administracyjne, korespondencji i usprawni postępowanie, a każdemu pozwoli zorientować się, czy jego usługodawca jest psychologiem.

18/ Do zadań KRP powinna należeć również promocja zawodu psychologa. Wzorem izb adwokackich (w reklamach: "sprawdź czy Twój prawnik jest adwokatem") - KRP powinna również promować zatrudnianie psychologów na stanowiskach związanych z diagnozą psychologiczną i oddziaływaniem psychologicznym, w szczególności w rekrutacji, szkoleniach umiejętności międzyludzkich, ocenie pracowników w zakresie umiejętności międzyludzkich (*assessment center*) oraz pomocy psychologicznej.

19/ Do rozważenia pozostaje cel ubezpieczenia psychologa od OC, jeśli wykonuje zawód wyłącznie na podstawie umowy o pracę albo jeśli wykonuje go w ramach równoległego wykonywania innego zawodu (np. nauczyciela). W pierwszym przypadku za ewentualną szkodę odpowiada pracodawca, zaś psycholog – jedynie do trzykrotności miesięcznego wynagrodzenia, w drugim przypadku ryzyko powstania szkody jest niezwykle małe (jeśli w ogóle istnieje), a ponadto prowadzi do pogorszenia warunków konkurowania na niekorzyść psychologów (psychoterapeuci niebędący psychologami, wykonujący czynności na podstawie odrębnej ustawy, nie będą mieli obowiązku się ubezpieczać).

20/ Opiekun psychologa winien przedstawiać Regionalnej Radzie również raporty śródkresowe ze sprawowania opieki - w przeciwnym wypadku tzn. w wypadku sporządzenia wyłącznie raportu końcowego, brak jest możliwości usunięcia ewentualnych braków czy uchybień z uwagi na zakończenie okresu opieki. Wskazane byłoby umożliwienie łącznej opieki nad jednym psychologiem np. dwóm doświadczonym psychologom. Może być to korzystne zarówno ze względów rozwoju zawodowego (zatrudnieni w różnych instytucjach, spotykający się z różnymi problemami), jak też ze względów organizacyjnych (urlopy, choroby, różne miejscowości pracy i zamieszkania itp.)

21/ Założenia nie opisują specjalizacji psychologicznych, jednak posługują się terminem „psycholog kliniczny”, wskazując go jako członka zespołu weryfikującego, czy stan zdrowia psychologa jest odpowiedni do wykonywania tego zawodu (str. 31 Założeń). W ustawie należy doprecyzować, co oznacza termin „psycholog kliniczny”.

22/ Oprócz "zawieszenia" prawa wykonywania zawodu psychologa należałoby przewidzieć również ograniczenie tego prawa.
Może to mieć zastosowanie w sytuacji, gdy z uwagi na okoliczności zakazanie całkowitego wykonywania zawodu, nawet na pewien czas, jest zbyt daleko idące i nie chroni ani interesu klientów ani życiowych potrzeb psychologa i gdy w danym wypadku bardziej odpowiednie byłoby uniemożliwienie danemu psychologowi wykonywania zawodu wyłącznie w niektórych formach lub w pewnym zakresie (np. terapii psychologicznej), zaś pozostawienie innego zakresu lub innych form (albo umożliwienie mu wyłącznie wykonywania pracy pod opieką innego psychologa, np. zatrudnionego w tej samej placówce, bez pracy samodzielnej).

23/ Nie w pełni zasadny jest zupełny brak związania poleceniem co do doboru metody badania psychologicznego (s. 34 Założeń). Wydaje się, że polecenie przebadania pacjenta określoną metodą (a nie inną metodą) mogłoby być wydane przez przełożonego będącego również psychologiem. Polecenie takie miałoby na celu sprawną organizację pracy, gdy pacjentowi określono już zestaw badań diagnostycznych, zaś same badania przełożono na inny czas. Dotyczy to zwłaszcza badań, w których ochotnicy są wykorzystywani do badania określonych narzędzi psychologicznych czy np. wpływu reklam. Trudno wyobrazić sobie sytuację, gdy grupa eksperymentalna jest badana inną metodą niż grupa kontrolna. O doborze metod decyduje wówczas prowadzący badanie naukowe, a nie psycholog wykonujący badanie jednostkowe w ramach badania naukowego.

24/ Zachowanie tajemnicy nigdy nie "może stanowić" niebezpieczeństwa dla zdrowia, lecz może "grozić" tym niebezpieczeństwem (s. 35 Założeń). Ponadto zwolnienie z tajemnicy powinno być

możliwe jedynie wówczas, gdy grozi to „poważnym i bezpośrednim” niebezpieczeństwem dla zdrowia, a nie jedynie „pośrednim”.

Należałoby zastanowić się nad nowelizacją kodeksu postępowania cywilnego i karnego i wprowadzeniem ochrony tajemnicy zawodowej psychologa na zasadach analogicznych jak dla lekarzy lub duchownych. Obecnie ochrona tajemnicy zawodowej psychologa jest taka sama jak w przypadku "tajemnicy związanej z wykonywaniem zawodu" i jest znacznie słabsza niż w przypadku tajemnic nazwanych: tajemnicy lekarskiej, adwokackiej, obrończej czy nawet dziennikarskiej.

25/ Należy rozważyć, czy psycholog może - niewiążąc - przyjąć zwolnienie z tajemnicy od swojego klienta, jeśli zdaniem psychologa, byłoby to korzystne dla klienta, w zakresie wskazanym przez psychologa. Mogłoby to dotyczyć np. samego faktu korzystania z konsultacji w sprawach osobistych, rodzinnych i faktu omawiania konfliktów rodzinnych przez dłuższy czas - w przypadku potrzeby pozyskania przez klienta dowodu na okoliczność trwałego i zupełnego rozpadu związku małżeńskiego w sprawie o rozwód.

26/ s. 35 Założeń - Dokumentacja w psychologii transportu przechowywana jest 20 lat. Postuluje się, w celu ujednoczenia (do 5 lat), równoczesną zmianę w Ustawie o Kierujących Pojazdami.

27/ Wskazane jest jednoznaczne wskazanie podmiotu, który ma przechowywać dokumentację psychologiczną: czy jest to psycholog, czy jego pracodawca. Dotyczy to zwłaszcza dokumentacji zawierającej dane wrażliwe (np. o życiu seksualnym) w przypadku psychologów zatrudnionych w podmiotach niespecjalistycznych (przychodnia zdrowia; przedsiębiorstwo w przypadku psychologa pracy). Wskazane jest ustalenie narzędzi ochrony danych - jako minimum, oprócz przechowywania pod zamknięciem, należałoby wprowadzić obowiązek oznaczenia teczek napisem "zawiera prawnie chronioną tajemnicę psychologiczną, nieuprawnione ujawnienie zagrożone jest karą...". Wskazane byłoby uregulowanie zakresu komputerowego prowadzenia dokumentacji i dostępności zawartej w niej treści np. dla informatyków. Wskazane byłoby także uściślenie, czy psycholog ma obowiązek prowadzenia dokumentacji psychologicznej i jakiej, jeśli jego klient chce pozostać anonimowy albo jeśli wprost odmawia przedstawienia się prawdziwym imieniem i nazwiskiem.

28/ Brak jest regulacji uchylających tajemnicę zawodową w przypadku postępowania przed Rzecznikiem Odpowiedzialności Zawodowej. W efekcie psycholog pozbawiony jest prawa do obrony lub przynajmniej narażony jest na ryzyko pozwu cywilnego lub oskarżenia karnego za naruszenie tajemnicy zawodowej.

29/Na wniosek lub za zgodą psychologa, do postępowania przed Rzecznikiem Odpowiedzialności Zawodowej winna móc przystąpić wskazana przez psychologa organizacja psychologów (np. stowarzyszenie), a wskazana przez nią osoba powinna również móc pełnić funkcję obrońcy.

Za pisemną zgodą klienta psychologa będącego konsumentem, postępowanie przed Rzecznikiem Odpowiedzialności Zawodowej powinno być móc zainicjowane na wniosek wskazanej przez konsumenta organizacji konsumenckiej. W przypadku zainicjowania postępowania przez klienta psychologa będącego konsumentem, wskazana przez niego organizacja konsumencka winna mieć możliwość przystąpienia do postępowania na zasadach analogicznych, co prokurator. Przedstawiciel organizacji konsumenckiej powinien mieć możliwość bycia pełnomocnikiem

klienta psychologa będącego konsumentem, na zasadach analogicznych jak w art. 61 kodeksu postępowania cywilnego.

30/ s. 52 Założeń - Rozdział 6 - Zmiany w przepisach obowiązujących

- A) W zmianach przepisów dotychczasowych należałoby wprost wskazać, że kwalifikacje do zajmowania stanowiska nauczyciela przedmiotu lub nauczyciela-wychowawcy w szkołach specjalnych oraz młodzieżowych ośrodkach socjoterapii i młodzieżowych ośrodkach wychowawczych ma nauczyciel posiadający uprawnienia do nauczania danego przedmiotu w szkołach masowych danego typu oraz dodatkowo będący psychologiem.

Psycholog uprawniony z mocy odrębnych przepisów do zajmowania stanowiska nauczyciela lub wychowawcy w szkole lub placówce masowej, jest również uprawniony do zajmowania analogicznego stanowiska w szkole lub placówce specjalnej.

LUB:

Ilekcio przepisy dotyczące kwalifikacji zawodowych wymaganych od nauczycieli lub wychowawców wymagają od nauczyciela odbycia kursu kwalifikacyjnego w zakresie resocjalizacji lub socjoterapii albo studiów podyplomowych w zakresie resocjalizacji lub socjoterapii, wymaganie to uważa się za spełnione w odniesieniu do psychologów.

Uzasadnienie: w przeciwnym wypadku od nauczycieli młodzieżowych ośrodków socjoterapii, młodzieżowych ośrodków wychowawczych, zakładów poprawczych, będących również psychologami wymagać się będzie ukończenia kursu kwalifikacyjnego w zakresie resocjalizacji lub socjoterapii, z wyjątkiem nauczycieli zatrudnionych na stanowisku nauczyciela-psychologa, który jest zwolniony z ww. obowiązku z mocy odrębnego uregulowania. Powoduje to nieuzasadnione zróżnicowanie wymagań kwalifikacyjnych wymaganych od nauczycieli będących jednocześnie psychologami wyłącznie w zależności od nazwy stanowiska, na którym są zatrudnieni, a nie od rodzaju wykonywanych czynności (indywidualna lub grupowa praca z młodzieżą o szczególnych potrzebach wychowawczych i edukacyjnych).

Ponadto od nauczycieli będących psychologami wymagać się będzie ukończenia kursu kwalifikacyjnego z zakresu socjoterapii lub resocjalizacji, a więc takiego kursu, na którym wykładać mogą również psychologowie - być może nawet ci sami, co będący jego uczestnikami. Kursy takie z założenia są przeznaczone dla nauczycieli niebędących psychologami, a podczas tych kursów omawia się m. in. zagadnienia z psychologii klinicznej.

Rozporządzenie MEN z dnia 12 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli posługuje się błędnym założeniem, że nauczyciel przedmiotu lub wychowawca, aby zdobyć uprawnienia do pracy w szkole specjalnej, musi skończyć odpowiednie studia podyplomowe (i tylko podyplomowe). Studia magisterskie w kierunku odpowiednim do zaburzeń uczniów - w tym przypadku drugie studia magisterskie z psychologii - się nie liczą - bo nie są podyplomowe.

- B) *Psycholog posiadający przygotowanie pedagogiczne jest uprawniony do nauczania*

przedmiotu i prowadzenia zajęć w szkołach wszystkich typów, w tym również w szkołach specjalnych - z zakresu przygotowania do życia w rodzinie, zaś psycholog posiadający ponadto ukończone studia podyplomowe z seksuologii lub seksuologii klinicznej - z zakresu życia seksualnego człowieka.

Uzasadnienie: w przeciwnym wypadku od psychologów mających nauczać zasad komunikacji w rodzinie, rozwiązywania konfliktów, ról rodzinnych itp. będzie się wymagać ukończenia kursu kwalifikacyjnego z zakresu nauczania przedmiotu "wychowanie do życia w rodzinie" - na którym mogą wykładać również psychologowie, być może nawet ci sami, co uczestnicy kursu.

C) W ustawie o opiece nad dzieckiem do lat trzech wskazano listę zawodów (regulowanych), których przedstawiciele uprawnieni są do zatrudnienia w charakterze opiekuna dziecięcego w punktach opieki nad dzieckiem do lat trzech (żłobkach, klubach dziecięcych itp.) bez konieczności dodatkowego przeszkolenia. Wśród tych zawodów są m. in. ratownik medyczny, lekarz, pielęgniarka - brak jest natomiast psychologa, nawet psychologa dziecięcego, który - aby był uprawniony do opiekowania się dzieckiem - musi odbyć (u innego psychologa) stosowne przeszkolenie. W proponowanej ustawie należałoby wprowadzić propozycję stosownej zmiany. Obecnie bowiem psycholog może prowadzić zajęcia np. w szkołach policealnych na kierunku "opiekun dziecka", może być kierownikiem żłobka lub klubu dziecięcego, może być psychologiem w żłobku lub klubie dziecięcym i w ramach tego stanowiska szkolić opiekunów dziecięcych, sam natomiast nie może być opiekunem, nawet na część etatu.

D) Zmiany w Ustawie o Kierujących pojazdami:

Art. 87 (...) Marszałek województwa (...) odmawia wpisu do ewidencji, w drodze decyzji administracyjnej, w przypadku osoby (..)

d) którą pozbawiono prawa wykonywania zawodu psychologa prawomocnym orzeczeniem komisji dyscyplinarnej, o której mowa w ustawie z dnia 8 czerwca 2001 r. o zawodzie psychologa i samorządzie zawodowym psychologów (Dz. U. Nr 73, poz. 763, z późn. zm.18)).- **punkt wymaga zmiany zgodnie z nową Ustawą.**

W aktualnym brzmieniu kontrola pracowni psychologii transportu podlega Marszałkowi:

Art. 88. 1. Marszałek województwa sprawuje nadzór nad przeprowadzaniem badań psychologicznych w zakresie psychologii transportu, (...).

2. W ramach sprawowanego nadzoru marszałek województwa:

1) rozpatruje skargi;

2) przeprowadza kontrolę w zakresie:

- a) trybu, zakresu i sposobu przeprowadzania badań psychologicznych określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 90 ust. 1 pkt 1,
- b) prowadzonej dokumentacji,
- c) wydawanych orzeczeń,
- d) warunków lokalowych,
- e) spełniania przez uprawnionego psychologa warunków, o których mowa w art. 87 ust. 2 i ust. 3 pkt 4 lit. c i d;

Proponuje się zastąpić „marszałka województwa” Regionalną Izbą Psychologów. Umożliwiłoby to poddanie tego obszaru spójnym standardom wykonywania badań psychologicznych.

Natomiast sugeruje się pozostawienie bez zmian przepisów regulujących rejestry pracowni i psychologów uprawnionych.

Podobne zmiany powinny dotyczyć również badań w zakresie medycyny pracy, pracowników ochrony i podobnych. Obecnie funkcje nadzoru są realizowane w sposób bardzo niesystematyczny przez różne instytucje, co skutkuje brakiem jednolitych standardów metodycznych diagnozy, a także utrudnia składania skarg.

E) Do art. 226 kodeksu pracy należałoby dopisać ust. 2 stanowiący, że:

Ocena ryzyka zawodowego oraz proponowanie rozwiązań organizacyjnych mających zapewnić zmniejszenie zagrożeń – w zakresie oddziaływania czynników psychologicznych – może być dokonywana wyłącznie przez psychologa lub przez zespół, w którego skład wchodzi psycholog.

Uzasadnienie:

Stosownie do art. 226 kodeksu pracy, „pracodawca:

- 1) ocenia i dokumentuje ryzyko zawodowe związane z wykonywaną pracą oraz stosuje niezbędne środki profilaktyczne zmniejszające ryzyko;
- 2) informuje pracowników o ryzyku zawodowym, które wiąże się z wykonywaną pracą, oraz o zasadach ochrony przed zagrożeniami”

Pracodawcy są obecnie zobowiązani do dokonywania i okresowej aktualizacji, dla każdego stanowiska pracy, oceny ryzyka zawodowego oraz zapoznania pracowników z tym ryzykiem. Bardzo często ocenę tą przeprowadzają firmy zewnętrzne zajmujące się szkoleniami BHP i p-poż. itp., zaś sama ocena ryzyka zawodowego sprowadza się do przeanalizowania czynników fizycznych (ryzyko urazu fizycznego, wypadków itp.) oraz wskazania sposobów ich zmniejszenia (zastosowanie innej organizacji pracy, sprzętu, narzędzi itp.).

Ocena ryzyka zawodowego związana z czynnikami psychologicznymi jest dokonywana marginalnie, a dobór środków obniżających to ryzyko odbywa się bez uwzględnienia wiedzy psychologicznej. Przykładowo, jako sposób redukcji ryzyka związanego z odpowiedzialnością za powierzone zadania, presją czasu, czy stresem, wskazuje się najczęściej konieczność regularnego odpoczynku i przerw w pracy, bardzo rzadko zaś proponuje się prowadzony przez psychologów coaching lub superwizję, trening umiejętności społecznych czy zmianę organizacji pracy (z konkretnymi wskazówkami).

31/s.54 Założeń – Prawo o ruchu drogowym już dawno nie reguluje orzecznictwa psychologicznego (powinno być- **Ustawa o kierujących pojazdami z dn. 05.01.2011 z późn. zm.**)

Aneks

Postulat, by w myśl ustawy nie powoływać izb psychologicznych, lecz jedynie Rejestr Psychologów, a także sugestia rezygnacji z opieki nad początkującym w zawodzie psychologiem sprawowanej przez psychologa o min. pięcioletnim stażu na rzecz wymogu, by to studia psychologiczne przygotowywały absolwentów do samodzielnego prowadzenia praktyki psychologicznej, nie zostały ujęte w zbiorczym opracowaniu uwag jako głosy pojedyncze, sprzeczne z pozostałymi nadesłanymi uwagami.